

Datagedreven Werken vraagt om Regelgeving Delen en Verzamelen Data

Position paper van Ontwikkelteam 5 (Datagedreven Sturen) en 6 (Harmonisatie Regelgeving Ondergrond en Bovengrond) van de Citydeal Openbare Ruimte

Datagedreven werken kan niet zonder kwalitatief goede data. Kwalitatief goede data, leert de praktijk, komen echter niet vanzelf. Vandaar de roep om wet- en regelgeving en om ruimte voor experimenteren en leren van praktijkcases.

Woningbouwopgave, energietransitie, vervangingsopgaven, klimaatadaptatie, leefbaarheid, biodiversiteit, water en bodem meer sturend maken en participatief werken; het aantal maatschappelijke claims op de inrichting van stad en ommeland is groot.

Klimaatverandering heeft nu al dagelijks een forse impact op onze leefomgeving. De noodzaak om het stikstof probleem acuut aan te pakken, heeft een grote impact op de maatschappij. We moeten ons voorbereiden op hevigere weersomstandigheden: zwaardere regenbuien en stormen, stijging van de zeespiegel, een hoger waterpeil in onze rivieren, maar ook hetere zomers en verdroging en verzilting van landbouwgrond en natuur.

Een groot deel van de toekomstopgave ligt in de gebouwde omgeving, die een investeringscyclus kent van tientallen jaren. Als we die toekomstbestendig willen maken, moeten we nú beginnen. Rondom de openbare ruimte en infrastructuur zit een groot momentum en urgentie voor verdere digitalisering.

In een traditionele werkwijze knippen we alles in (sectorale) brokstukken op, met als risico dat niemand meer het geheel bewaakt en de deeloplossingen niet goed op elkaar passen.

Een integrale, participatieve aanpak zien we als alternatief. Een aanpak waarin we alle aspecten willen nemen en de stakeholders actief willen betrekken. Echter, deze complexiteit kunnen we in de praktijk vaak niet aan. Het proces verzandt en we gaan het vraagstuk weer inperken en sectoraal opknippen.

We zijn op zoek naar een aanpak waarin we om kunnen gaan met de complexiteit van het vraagstuk, zonder het plat te slaan of te laten verzanden. Ontwikkelingen op het gebied van bouw-, geo-ict en basisregistraties bieden perspectief op dit complexiteit-verwerkend-vermogen.

Denk hierbij bijvoorbeeld aan de ontwikkelingen van de zogenaamde *Digital Twin*. Met Digital Twins van boven- en ondergrond krijg je het vermogen om vraagstukken van verschillende kanten/perspectieven te bekijken. Je kan in- en uitzoomen, verschillende dwarsdoorsneden maken en informatie opvragen. Je kan het eenvoudig houden waar het kan en het complexer maken als het moet. Je kan over diverse sectoren heen werken. Ankerpunten in de veelvormige informatie over onze fysieke leefomgeving zijn objecten, coördinaten (x,y,z) en de factor tijd.

Een volledig informatiemodel van de openbare ruimte en de ondergrond is nu nog een stip op de horizon. We kunnen ons er wel door laten inspireren en het een voedingsbron laten zijn om de goede stappen te zetten op de weg ernaartoe. Hoe ziet de routekaart eruit? We doen dit aan de hand van een analogie met Lego.

Maak afspraken over vastleggen en uitwisselbaarheid data en informatie

De eerste Lego steentjes zijn nog steeds bruikbaar.

Ook wij zouden graag willen kunnen voortbouwen op de data die afgelopen decennia al zijn vastgelegd bij het ontwerp, de realisatie en het beheer van de openbare ruimte en bij de gebruiksfuncties van de fysieke leefomgeving.

Voor bestaande gegevens is dit maar voor een deel mogelijk te maken met gerichte investeringen. Voor de data en informatie die je vanaf nu genereert zou je het als randvoorwaarde moeten stellen. In dit kader zijn de huidige basisregistraties en andere landelijke datasets, een goede stap vooruit.

Echter, als we niet willen dat de Digital Twin van de toekomst een platte (twee dimensionale), lege spookstad is, moeten we veel meer data en informatie over boven- en ondergrondse zaken vastleggen. En niet alleen gegevens over de “harde” fysieke omgeving, maar ook over gebruik, leefbaarheid, natuur en financiële economische aspecten. Liefst in 4D (3D+tijd) waar dat kan en nodig is. Al deze gegevens moeten bij een erkende bron (liefst daar waar gegevens ontstaan) op uniforme wijze opgeslagen worden met afspraken over hoe, wie en wanneer men de data kan raadplegen.

Een deel van deze data en daarop gebaseerde informatieproducten behoren tot de basisregistraties. Een ander deel wordt om specifieke doelen verzameld door publieke, private partijen of “citizens” en is alleen beschikbaar onder bepaalde voorwaarden voor specifieke doelen. Door de opgaven waar we voor staan zijn we genooddaakt om meer en beter data te delen tussen overheid, ondernemingen en burgers.

Het is van groot belang om te investeren in de afspraken over opslag en uitwisseling van informatie. En dus ook in de initiatieven op dit gebied. In het kader van dit document noemen we op het gebied van openbare ruimte en ondergrond een aantal initiatieven: de BRO – Basisregistratie Ondergrond, BORius – Beheer Openbare Ruimte Informatie- en Uitwisselstandaarden (publieke opdrachtgevers, CROW, Stichting RIONED) en Samen Digitaal (FAIR data-initiatief van Kennisarena Kabels en Leidingen, COB en Ministerie IenW) en wijzen we op ontwikkelingen bij organisaties als Geonovum, Kadaster en BIMloket.

Investeer in Best Practices en Tools op basis van Praktijk Cases

Lego heeft talloze uitbreidingsets waarmee je bijvoorbeeld een huis of een auto kan bouwen. Je begint met het voorbeeld na te maken. Vaak maar 1 keer want de volgende keer doe je de steentjes net iets anders of combineer je het met een andere set. En het liefst toon je dat aan je vriendjes en wissel je elkaar ervaringen uit.

Er is structureel ruimte nodig om, gekoppeld aan praktijkvragen, ervaringen te delen en best practices te ontwikkelen. Voor het verwerken en visualiseren van data en informatie is het hierbij ook van belang om handige tools en scripts te ontwikkelen. Het delen van ervaringen staat centraal in de City Deal Openbare Ruimte.

Deze ervaringen verder uitbouwen tot best practices en bruikbare tools vraagt om een aanvullende langjarige inspanning, bijvoorbeeld via uitbouwen van de praktijkvoorbeelden van de Basisregistratie Ondergrond (<https://basisregistratieondergrond.nl/praktijk/>) of door het programma Ondergrond InZicht (<https://samendedieptein.nl/ondergrond-in-zicht/>) verder te continueren. En deze initiatieven te verbinden met de Kennisarena Kabels en Leidingen (<https://www.cob.nl/wat-doet->

[het-cob/vakgebieden/kabels-en-leidingen/kennisarena/](#)) en het Programma Regionale Schakelfuncties Bodem van het VNG (<https://vng.nl/artikelen/programma-regionale-schakelfuncties-bodem>). Op deze wijze vindt ook een verbinding plaats van de netwerken op het gebied van ondergrondse infrastructuur en bodemkwaliteitszorg. Bovendien zal deze ontwikkeling (via BORius) een belangrijke invulling zijn van de fysieke leefomgeving binnen de Common Ground ontwikkeling bij de gemeenten.

Zorg voor regelgeving waardoor data en informatie verplicht wordt vastgelegd.

Om echt lekker te kunnen Legoën heb je een berg van lego-steentjes nodig. Liefst in alle soorten en maten.

Als je in het kader van een project eerst nog alle data en informatie moet gaan verzamelen dan gaat dat het niet worden; het duurt veel te lang en is het is veel te kostbaar. En dat geldt zeker voor de informatie over de ondergrond; een struisvogel steekt zijn kop wel in het zand, maar ziet niet veel.

Het alternatief ligt voor de hand: zorg bij ieder project dat je de gegevens die nodig zijn én die eenvoudig verzameld kunnen worden voor hergebruik vastgelegd worden. Dit kan via een zogenaamd *federatief datastelsel*¹ dat de verzameling, opslag en beheer van primaire bronnen decentraal laat bij de bronhouders.

Via centrale afspraken en oplossingen wordt in het stelsel gebruik en toegankelijkheid gegarandeerd van data uit publieke, semipublieke en private bronnen over bronnen en silo's heen. Daarbij is cruciaal dat alle partijen erkennen dat voor het realiseren van de grote maatschappelijke opgaven een gezamenlijke opbouw en instandhouding van zo'n federatief datastelsel nodig is en dat daarin voldoende geïnvesteerd wordt (o.m. in afsprakenstelsel, capaciteit, tooling, standaarden, en verankering in werkprocessen, competenties en cultuur).

Met zo'n federatief stelsel bouw je aan de data-en-informatie-sets waarmee je de openbare ruimte en de ondergrond kan visualiseren en die later de basis vormen voor allerlei tools en analyses. In de opbouwfase zal dit om extra investeringen vragen, die overigens een enorm positieve businesscase hebben, dus snel wegvallen tegen de behaalde baten.

Voor een federatief datastelsel¹ voor het fysiek domein en voor het daarmee kunnen realiseren van de grote maatschappelijke opgaven is het nodig én zeer de moeite waard om structureel in de basis te investeren. In standaarden, in governance en regie, in structuren, in procesafspraken, in methodieken, in experimenten, in tooling.

De business case hiervoor is super-positief, want hiervan gaat de BV Nederland tot in lengte van jaren profiteren bij beheer en bij nieuwe ontwikkelingen. Maar durven we het aan? Durven we aan de beslissers te vragen om stevig en structureel hierin te investeren?

We vragen het Rijk, met name BZK en IenW, om samen met gemeenten en ketenpartners en de genoemde kennisnetwerken tot verdergaande regelgeving en verordeningen te komen voor uniforme registratie van gegevens over de openbare ruimte en ondergrond. Dit als een eerste stap.

¹ Zoals de casus-voor-casus-gewijze opbouw van een federatief stelsel, inclusief benodigde afspraken eisen en oplossing als bepleit in de IDBS (NL Digitaal: **Interbestuurlijke Datastrategie Nederland**. Verantwoord gebruik van data voor maatschappelijke opgaven. Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Oktober 2021)

De Citydeal Openbare Ruimte vormt hiervoor een goed katalysator. We staan een stapsgewijze aanpak voor, te beginnen met informatie over kabels en leidingen, zoals:

- Het definiëren van een gemeenschappelijk taal (Ontologie) behorende bij dit werkterrein van objecten en processen met hun attributen en de onderlinge relaties, gebruik makende van de huidige informatiemodellen (IMKL, GWSW, IMBOR) en sectornormen (NEN7171, CROW400)
- Het structureel bijhouden van “harde” objectgegevens zoals liggingsdiepte en diameters. Zonder deze informatie (en goede data kwaliteit) is een goede inrichting (planologie) van de ondergrond niet mogelijk. Ook het terugmeldproces – het structureel melden en aanpassen van verkeerde of ontbrekende gegevens aan de bron – moet beter. Zowel door de melder als door de bronhouder. Een sterker toezicht of andere incentive om dit te doen is nodig, evenals standaarden (formaten, procesafspraken) voor inwinning, validatie en beheer.
- Sturingsgegevens over vergunningen, eigenaren, beheerders, plannen, onderhoud, vervanging en verwijdering. Deze informatie is nodig om effectief met elkaar te kunnen afstemmen.
- Gegevens over veiligheid, duurzaamheid etc.

Voorkom Stagnatie Realisatie Maatschappelijke Opgaven – Investeer in Regelgeving en Datagedreven Werken

Woningbouwopgave, energietransitie, vervangingsopgaven, klimaatadaptatie, leefbaarheid, biodiversiteit, bodem en water meer sturend maken bij RO en participatief werken; de ambities voor de herinrichting van Nederland zijn de komende jaren hoog.

Wij ervaren dat alle professionals in de sector zeer gemotiveerd zijn om deze uitdaging aan te gaan.

We roepen betrokken partijen op, waaronder met name de Gemeenten en het Rijk (met name BZK en IenW), om deze professionals te ondersteunen en te faciliteren, en hiermee de 3 genoemde aspecten mogelijk te maken:

1. Maak afspraken over vastleggen en uitwisselbaarheid data en informatie
2. Investeer in de generieke basis, in Best Practices en in Tools op basis van Praktijk Cases en investeer hiermee ook in het nakomen en handhaven van de afspraken
3. Zorg voor regelgeving waardoor data en informatie verplicht wordt vastgelegd.